

Stichting
PostAcademisch
Onderwijs

PARTICIPANTEN

PAO • Gezondheidstechniek en Milieutechnologie   Cursussen en evenementen

KLIMAATVERANDERING EN ZEESPIEGELSTIJGING

Consequenties en opties voor het waterbeheer en -beleid

Wanneer: 19 en 20 mei 2011
Waar: Deltares (locatie Rotterdamseweg, Delft)
Kosten: € 895 excl. btw

Type cursus: **verdiepend**

VERNIEUWD!

'Op het gebied van klimaatverandering en water is het Deltaprogramma momenteel het belangrijkste programma in Nederland. Gedurende de cursus informeren de docenten u over de meest recente inzichten uit dit programma en aanverwante kennistrjecten. Tevens krijgt u handreikingen om om te gaan met de vele onzekerheden bij het ontwikkelen van adaptief waterbeheer.'

Dr.ir. A.B.M. Jeuken (Deltares)

Wat leert u als cursist

- U leert wat de huidige stand van zaken is omtrent klimaatverandering en zeespiegelstijging, waarbij de nadruk ligt op die aspecten die relevant zijn voor het waterbeheer en -beleid
- U leert hoe u in de praktijk van de beleidsvoorbereiding en in het waterbeheer kunt omgaan met mogelijke veranderingen in klimaat en zeespiegelstand en hun onzekerheden
- U maakt kennis met methoden voor de communicatie van de consequenties van klimaatverandering en te nemen maatregelen
- U deelt inzichten uit enkele belangrijke klimaatprogramma's van dit moment in Nederland, het Deltaprogramma en Kennis voor Klimaat: wat er voor inhoudelijke resultaten zijn bereikt, welke kennis en methoden beschikbaar zijn.

Waar gaat de cursus over

Vooraf tijdens extreme gebeurtenissen, zoals stormen, hoogwater en droogte, krijgen waterbeheerders te maken met vragen vanuit de maatschappij of deze gebeurtenissen te maken hebben met een klimaatverandering en stijgende zeespiegel. In de afgelopen jaren is er veel aandacht geweest voor de mogelijke gevolgen van klimaatverandering en zeespiegelstijging voor het waterbeheer. Het vele onderzoek heeft geresulteerd (en doet dat nog steeds) in een zeer groot aantal rapporten en artikelen. Met de start van het Deltaprogramma blijft het niet bij studeren. In 2015 moet een aantal deltabeslissingen worden genomen die allemaal een directe link hebben met het waterbeheer. Ook in de ruimtelijke ordening krijgt water en de langetermijneffecten van klimaat een steeds prominentere plek, of het nu is bij de inrichting van het landelijke gebied of bij de herontwikkeling van steden.

De cursus levert up-to-date kennis van de materie. Aan bod komen:

- de laatste inzichten in klimaatverandering en zeespiegelstijging en een doorkijk naar de nieuwe KNMI-scenario's.
- de impact van klimaatverandering op het waterbeheer en opties voor adaptaties.
- het omgaan met onzekerheden: werken met omslagpunten en adaptatiepaden, kosten en baten bij investeringsbeslissingen.
- de toepassing voor verschillende thema's en functies op verschillende schaalniveaus (Deltaprogramma, Kennis voor Klimaat).

Verspreid over twee dagen zal de cursus bestaan uit lezingen, discussies en enkele interactieve onderdelen (bijv. gebruik makend van simulatiespel).

Voor wie is de cursus bedoeld

Doelgroep voor de cursus zijn beleidsvoorbereiders bij waterschappen, provincies, gemeenten, de ministeries en de programmabureaus van het Deltaprogramma en de adviesbureaus, kennisprogramma's die hen ondersteunen. Met name voor relatieve nieuwkomers en junioren biedt de cursus een snelle introductie in de materie.

Wordt vervolgd op de achterzijde...

Deltares
Enabling Delta Life

PAO
Postbus 5048
2600 GA Delft
Tel 015-278 46 18
Fax 015-278 46 19
info@pao.tudelft.nl

www.pao.tudelft.nl

PROGRAMMA

Donderdag 19 mei

Thema: Achtergronden klimaatverandering, omgaan met onzekerheden

Welkom en introductie

Toelichting op doel en opzet van de cursus.
Dr.ir. Ad B.M. Jeuken (Deltares)

Klimaatverandering en zeespiegelstijging status quo voor Nederlandse klimaatscenario's

Laatste stand van zaken klimaatverandering en zeespiegelstijging voor Nederland. Vertaling naar KNMI scenario's.

Prof.dr. Bart J.J.M. van den Hurk (KNMI)

Klimaatadaptatie: werken met knikpunten en adaptatiepaden

Hoe kun je consequenties voor beheer en beleid inschatten en hoe kom je tot robuuste en flexibele adaptatiestrategieën?

Dr. Jaap C J. Kwadijk (Deltares)

Investeren onder onzekerheid, kosten en baten

Hoe waardeer je onzekere kosten en baten om te komen tot een goede investeringsstrategie.

Ir. Teun Morselt (Blueconomy)

Toepassen en oefenen in groepen rondom fictieve cases

Oefenen van het geleerde aan de hand van een realistische fictieve case.

Drs. Marjolijn Haasnoot (Deltares) e.a.

Vrijdag 20 mei

Thema: Adaptatie op verschillende schaalniveaus voor diverse thema's en functies

Het Deltaprogramma, samenhang in Deltabeslissingen

Dr. Frans Klijn (Deltares)

Klimaatbestendige waterveiligheid in de regio Rijnmond-Drechtsteden

Drs. Nadine Slootjes (HKV)

Opties voor een klimaatbestendige zoetwatervoorziening

Prof. Eelco van Beek (Universiteit Twente/Deltares)

Klimaatbestendig waterbeheer en inrichting van landelijk gebied

Dr. Hasse Goossen (Alterra)

Klimaatbestendig waterbeheer en inrichting van stedelijk gebied

Dr.ir. Frans H.M. van de Ven (TU Delft/Deltares)

Vragen en discussie in groepen in twee rondes

Dr.ir. Ad B.M. Jeuken (Deltares) e.a.

16.00-16.30 Plenaire afsluiting

Dr.ir. Ad B.M. Jeuken (Deltares)

Praktische informatie

Wanneer	19 en 20 mei 2011
Waar	Deltares (locatie Rotterdamseweg, Delft)
Kosten	€ 895 excl. btw

Kijk voor het volledige cursusaanbod op www.pao.tudelft.nl!

Via de website kunt u zich ook [inschrijven](#) voor deze cursus.